

Polítiques i propostes per a la sostenibilitat de l'estat del benestar i la competitivitat a Catalunya

Guillem López Casasnovas

Catedràtic Emèrit d'Economiade la Universitat Pompeu Fabra (UPF) i afiliat a la BSE

ACUP Sant Benet – 30 Oct 2025

Universitat
Pompeu Fabra
Barcelona

BALANÇ DE PAÍS: ACTIUS I PASSIUS PER UN DAFO. DEBILITATS, AMENACES, FORTALESES, OPORTUNITATS

- Societat amb valors comunitaris en general de mitjanes altes
- Amb una història i tradició al darrere
- Geografia i clima relativament favorables: demanda externa sempre al rescat!
- Més abocament exterior (espavilar en contextos canviants)
- Amb la manera de fer de qui no es pot repenjar en el sector públic
- Ubicació geoestratègica per a la logística mediterrània
- És '*país para viejos*' on rau la capacitat adquisitiva
- (...)

- Societat amb valors comunitaris en general de mitjanes altes
- Amb una història i tradició al darrere
- Geografia i clima relativament favorables: demanda externa sempre al rescat!
- Més abocament exterior (espavilar en contextos canviants)
- Amb la manera de fer de qui no es pot repenjar en el sector públic
- Ubicació geoestratègica per a la logística mediterrània
- És '*país para viejos*' on rau la capacitat adquisitiva
- (...)

Trailer

- L'enfocament se centrarà en la sostenibilitat de l'estat del benestar a partir del model econòmic i social del país. En conseqüència, l'eix econòmic serà la productivitat més que el creixement del PIB.
- El problema de Catalunya (com el d'Espanya) no és de manca de creixement, sinó de la seva qualitat: de la productivitat, del PIB per càpita i de la tensió sobre les infraestructures físiques (habitatge, energia, aigua) i sobre el teixit social (via immigració i via encariment de l'habitatge). Tampoc te múscul avui per a una política fiscal i reindustrialitzadora pròpies
- La conjuntura s'agreuja ja que el model econòmic actual català no es pot acompanyar de l'aixopluc de les polítiques públiques d'acompanyament corresponents a la nostra capacitat de crear renda i riquesa a la vista dels problemes de finançament de la Generalitat. El dèficit fiscal és dèficit social. Desigualtat, polarització, diferents conceptes d'equitat ('accés', de 'utilització', de 'resultat') hi incideixen Recuperar capital social
- Anomalies i fets esperables: Wagner/ Engel/ Preston. El cas de la sanitat

LA SEQÜÈNCIA:

ECONOMIA, BENESTAR i BENESTAR SOCIAL

**FORA DE L'ARCÀDIA FELIÇ: TREBALL, PIB PER CÀPITA,
BRUTA DISPONIBLE, PATRIMONI PROPI I DE PAÍS,
CULTURA I SATISFACCIÓ DE VIURE**

***Variables de fluxos i d'estoc. Compta d'ingresos i balanços.
Renda i patrimoni***

**EN VALORS ABSOLUTS, RELATIUS, EN TERMES REALS DE
CAPACITAT ADQUISITIVA**

LES INTERVENCIIONS CORRECTIVES PER BE DE LA COHESIÓ

		En quina fase de l'economia intervé la política?		
		Preproducció	Producció	Postproducció
Quin segment de la distribució d'ingressos ens preocupa?	Inferior	Polítiques assistencials (sanitat, educació, renda bàsica universal)	Salari mínim; garanties laborals	Transferències socials (p. ex. crèdit tributari per ingressos del treball); macropolítiques de plena ocupació
	Mitjà	Despesa pública en educació superior	Polítiques de "ocupació de qualitat"; relacions empresarials i lleis laborals; convenis salarials sectorials; acords comercials; polítiques d'innovació; propietat dels treballadors	Xarxes de seguretat; polítiques d'assegurança social
	Superior	Impost de successions	Regulacions; lleis antimonopoli	Impostos sobre el patrimoni

LA SEQÜÈNCIA: ECONOMIA I BENESTAR

*TREBALL, RENDA PER CÀPITA, BRUTA,
DISPONIBLE, PATRIMONI PROPÍ I DE PAÍS,
CULTURA I SATISFACCIÓ DE VIURE*

- La productivitat i els salaris de l'economia catalana: les malalties holandesa i de baumol
- Inicidència de la demografia i la immigració
- Com el dèficit fiscal esdevé dèficit social

OBJECTIUS I INSTRUMENTS PEL BENESTAR COL·LECTIU

- Mà visible vs. mercats
- Actuacions davant mancances d'assignació: Regulació/pressupostos
- Assignacions desitjables -o no- socialment. Redistribució
- Criteris per judicar millores de benestar
- Alternatives d'intervenció. Abans/durant/després
- Macro, conjuntures, cicles, dèficit y deute (curt/llarg termini)
- Mezzo (rellevància de l'organització, institucions per la prosperitat)
- Micro (gestió, provisió, prestació: Km0!)

Eficiència no és efficientisme

La mà visible

- Meitat del PIB d'Espanya
- D'aquesta despesa, la meitat és social
- Dintre d'aquesta, les pensions, la sanitat i l'educació s'ho emporten tot
- Múltiples descosits: salut mental, serveis de dependència, habitatge
- La despesa de les AA PP en un terç *plus* està a mans de les administracions territorials.
- La major part de la gestió despesa social està en mans de les CCAA.
- Dos terços del pressupost de la generalitat son sanitat, educació i serveis socials
- Competències diferents serveixen a un mateix objectiu. Regulació

La despesa pública

La despesa pública a Espanya el 2023 va créixer en 43.835 milions, un 6,88%, fins a un total de 680.952 milions d'euros (734.198,5 milions de dòlars). Aquesta xifra suposa que la despesa pública el 2023 va assolir el 45,4% del PIB, una caiguda d'1 punt respecte al 2022, quan la despesa va ser el 46,4% del PIB. Estat no es admó. central. AAPP consolidades. Sensibilitat al denominador

- Part coberta per dèficit (tres punts). Hi manca impacte de regulació (desconegut). Dèficit fins i tot quan 'España va bien'
- Despesa social dintre de la pública: 12/9/4/0.5/0.3... Resta i prestacions econòmiques. Les pensions manen. La sanitat empeny. La dependència en vagó de cua. La inversió la salva, avui, la UE.
- Territorial (CC AA i Local 1/3; 1/3 *plus* Central; 1/3 *minus* Seg Social)
- Descentralització en despesa, no en ingressos ni en capacitat normativa. Estimació de necessitats: I la capacitat real de compra? I l'impacte de la immigració?...

Conclusions: el model econòmic s'ha de transformar

- Amb una retribució mitja per Espanyol ocupat de 31.698€ podem mantenir una despesa pública que suposa 14.500€ pc any i que deixa pendent de finançar un deficit anual d'uns mil euros pc/any que s'acumula anualment al deute
- Tenim lloc per fer créixer la despesa social (3/5 parts de la despesa pública) amb nous programes, manteniment i millora dels actuals?
- El problema no és de més impostos, sinó de bases fiscals, procedents de la renda i riquesa que genera l'economia. I el nostre model productiu no ho facilita
- Com fer acceptable pels joves d'avui ocupats la complicitat per a finançar una despesa social que en part no els interessa?

(...)

- La composició importa a les contribucions pagades i a les prestacions meritades: Edat, atur, abandó escolar, prima de formació, rati ocupats/passius, infortuni.
- Importància dels costos econòmics de la elecció de la redistribució desitjable
- La participació política, l'empoderament contra la globalització *L'espai ultra*

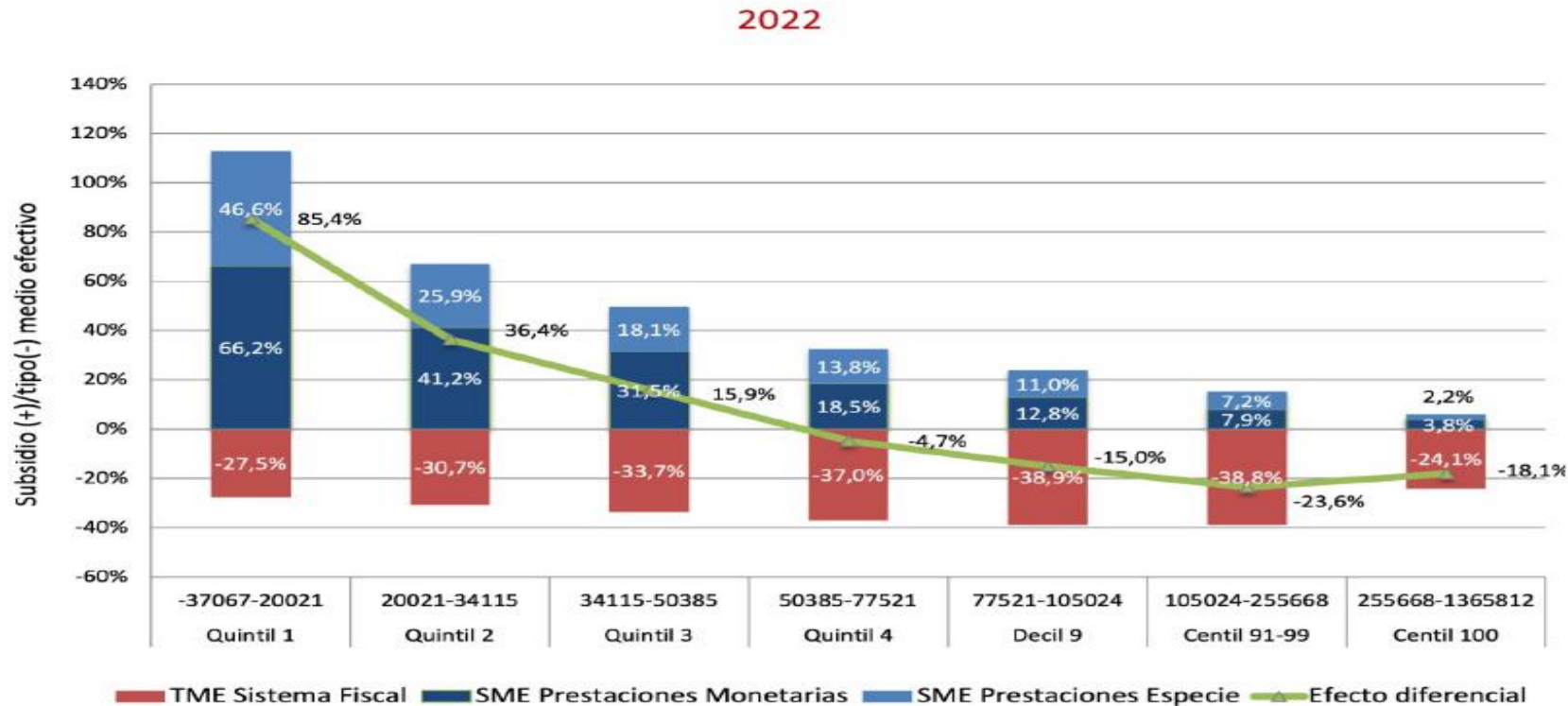
ALGUNES DADES: Lopez Laborda et al (FEDEA 2025) refer 2022 A neutralitzar el dèficit (per llar - 3mil € aprox)

2022

Tramos de renta bruta	Total hogares	Saldo < 0	Saldo ≥ 0	Porcentaje con saldo ≥ 0
Quintil 1	3.829.801	638.051	3.191.750	83,3%
Quintil 2	3.829.801	1.319.336	2.510.465	65,6%
Quintil 3	3.829.800	1.758.353	2.071.447	54,1%
Quintil 4	3.829.801	2.561.850	1.267.951	33,1%
Decil 9	1.914.900	1.486.069	428.831	22,4%
Centil 91 - 99	1.723.410	1.484.363	239.047	13,9%
Centil 100	191.488	178.427	13.061	6,8%
Total	19.149.001	9.426.449	9.722.552	50,8%

Tabla 2. De la renta de mercado ampliada a la renta disponible extendida, 2022 (media, euros)

Tramos de renta bruta	Renta de mercado ampliada	Renta bruta	Renta disponible	Renta disponible extendida	Saldo
Quintil 1	4.066	12.030	8.725	14.337	10.271
Quintil 2	15.842	26.956	18.669	25.648	9.806
Quintil 3	28.557	41.672	27.615	35.178	6.622
Quintil 4	51.083	62.667	39.457	48.134	-2.949
Decil 9	77.952	89.431	54.682	64.493	-13.458
Centil 91 - 99	131.688	143.053	87.579	97.883	-33.804
Centil 100	447.980	465.466	353.356	363.798	-84.182
Total	44.036	55.137	35.777	43.556	-480

CONSIDERANT EL CICLE VITAL,

els impostos directes perden part del seu efecte redistributiu; els indirectes son menys regressius. Les prestacions monetàries resten menys a la redistribució i les que son en espècie (sanitat i educació) passen a ser més redistributives

Futuribles de gra i palla

- Cotitzacions de nouvinguts al rescat ?
- 15% de la força laboral producte de la immigració; 20% dels residents son d'origen forani. Mitjana ja de 15 anys de cotització (?), 27% infracotització, pensió futura activable (?), quants en complements de mínims, i en no contributiva
- Previsió de 5-6 milions a les properes dues dècades en substitució de les sortides dels *baby boomers*

- El dèficit estructural arrossegat l'explica en la seva pràctica totalitat el dèficit del sistema de la seguretat social *El componente contributivo del sistema de pensiones públicas, definido como la suma de las prestaciones de Seguridad Social y Clases Pasivas, habría tenido en 2023 un déficit equivalente a 3,8 puntos del PIB (-55.919 millones de euros) si solo dispusiera de los ingresos netos ordinarios por cotizaciones sociales y no se tuvieran en cuenta las transferencias del Estado FEDEA (Miguel Ángel García 2025)*
- Fins quin límit les transferències de l'Estat i els tipus efectius a l'alça de les cotitzacions?
- L'interruptor del trànsit del sistema: mai activable? Com?
- L'endeutament i el desequilibri generacional en absència de *crowding out* per a la resta de serveis de benestar.

DADES: FEDEA 2025 Devesa et al:

TIR de les pensions per categories

Tabla 2. Valor del TIR real del conjunto de altas de jubilación de 2023 y por colectivos según distintas características.

		Nº pensionistas	TIR	TIR sin complemento a mínimos	TIR contributivo
	Todas	10.498	3,63%	3,49%	3,43%
Sexo	Hombre	5.644	3,30%	3,23%	3,22%
	Mujer	4.854	4,13%	3,89%	3,76%
Años cotizados	Menos 25 años	1.352	5,89%	4,26%	3,92%
	[25, 35[	1.874	4,38%	4,08%	3,94%
	[35-45[	5.426	3,55%	3,52%	3,48%
	45 años o más	1.846	3,07%	3,05%	3,03%
Modalidad (*)	Ordinarias	7.111	3,80%	3,58%	3,51%
	Demoradas	725	3,61%	3,52%	3,47%
	Con 4% adicional	544	3,63%	3,54%	3,49%
	Con cheque	171	3,54%	3,43%	3,38%
	Anticipadas	2.521	3,32%	3,32%	3,28%
Régimen	General	8.688	3,62%	3,51%	3,45%
	Autónomos	1.810	3,71%	3,36%	3,26%
Base reguladora	Q1 (0 a 847)	2.625	4,39%	3,38%	3,15%
	Q2 (847 a 1.252)	2.624	3,60%	3,48%	3,39%
	Q3 (1.252 a 2.121)	2.622	3,49%	3,49%	3,44%
	Q4 (2.121 a 3.381)	2.627	3,52%	3,52%	3,50%

Fuente: Seguridad Social (MCVL2023), INE (IPC y tablas de mortalidad) y elaboración propia. (*) La suma por modalidad no coincide con el total porque hay pensionistas con modalidades de legislaciones antiguas. Dentro de la demorada hay, además, 6 que perciben el complemento de forma mixta.

(...)

Tabla 3. Valor del TIR real contributivo del conjunto de altas de jubilación de 2023 y por colectivos según distintas características. Hombres y mujeres.

		Ambos	Hombres	Mujeres
	Todas	3,43%	3,22%	3,76%
Años cotizados	Menos 25 años	3,92%	3,36%	4,08%
	[25, 35[	3,94%	3,42%	4,22%
	[35-45[	3,48%	3,33%	3,74%
	45 años o más	3,03%	2,93%	3,28%
Modalidad (*)	Ordinarias	3,51%	3,28%	3,83%
	Demoradas	3,47%	3,18%	4,07%
	Con 4% adicional	3,49%	3,18%	4,11%
	Con cheque	3,38%	3,16%	3,88%
	Anticipadas	3,28%	3,12%	3,57%
Régimen	General	3,45%	3,25%	3,76%
	Autónomos	3,26%	3,02%	3,80%
Base reguladora	Q1 (0 a 847)	3,15%	2,63%	3,45%
	Q2 (847 a 1.252)	3,39%	3,05%	3,83%
	Q3 (1.252 a 2.121)	3,44%	3,20%	3,82%
	Q4 (2.121 a 3.381)	3,50%	3,35%	3,83%

Fuente: Seguridad Social (MCVL2023), INE (IPC y tablas de mortalidad) y elaboración propia.

EL PACTE SOCIAL S'HA DE REFER

- NOUS EQUILIBRIS: DEMOGRAFIA I PRODUCTIVITAT.
REGLES D'OR DE LA INVERSIÓ I DEL DEUTE. REGLA DE MUSGRAVE DELS EQUILIBRIS INTERGENERACIONALS
- LES NOVES DESIGUALTATS INTRAGENERACIONALS. LA POLARITZACIÓ. ELS NOUS 'CLÚSTERS' LES LÍNEES DIVISÒRIES I LA COHESIÓ.
- ELS CANVIS TECNOLÒGICS I L'INCERT FUTUR.

LA POLÍTICA SOCIAL S'HA DE REDEFINIR

- Vell dilema universalisme/ *targetting*, gestió pública (prova de mitjans i/o necessitats) i costos de transacció (galleda foradada).
- En tot cas, prioritzar (per cost/efectivitat, per efectivitat relativa)
- Més eficiència en la despesa no és una alternativa. especialment en contextos de 'dualitat fiscal'
- Desfer tòpics: public/state; pressupostar i equitat; contribuent/ usuari; taxes/ copagaments
- Mirar la incidència distributiva des de les dues bandes del pressupost
- Noves tendències del pas del 'welfare' al *workfare*

Plataforma
CONEIXEMENT
TERRITORI
INNOVACIÓ

X @Pla